

# Relationsarbejde på efterskoler

- tilbud om deltagelse i kompetenceudviklingsprojekt



**efterskolerne** værdier i hverdagen

## Projektbeskrivelse

### 1. Formål

Formålet med projektet er, at styrke og kvalificere lærings- og relationsarbejdet med en differentieret og sårbar elevgruppe. Fokus er lærernes relationskompetencer i forhold til elever og samarbejdet med ressourcerpersoner omkring den unge (familie, kommune og andre netværk). Mere konkret lægger projektet vægt på, at efterskolelærerne udvikler relationelle kompetencer til det sociale og faglige samarbejde omkring elevernes faglighed, sociale relaterethed, mestringsevne og handlekompetence for derigennem at styrke elevernes selvværd og læring.

Ligeledes lægger projektet vægt på at støtte og udvikle opmærksomhed hos de involverede efterskoler, lærerteams og andre deltagende medarbejdergrupper på, hvordan de kan skabe en anerkendende institutionel kultur samt på, hvordan det kollegiale samarbejde og arbejdsmiljø på arbejdspladsen kan styrkes gennem udvikling af professionelle relationskompetencer.

Projektet har tillige som formål, at udvikle analyserammer og metoder, der kan anvendes til at styrke grundlaget for arbejdet med at forstå og handle i forhold til de relationelle udviklingsdynamikker og bevæggrunde, der kan være på spil i og mellem elever og kollegaer.

Formålet skal ses på baggrund af de faglige og samfundsmæssige udfordringer, der ligger i efterskolernes bidrag til at opnå regeringens mål om, at 95 % af en ungdomsårgang skal have en ungdomsuddannelse, samt at 50 % af en ungdomsårgang skal have en videregående uddannelse.

Nyeste tal fra Efterskoleforeningen viser imidlertid, at hver syvende elev på efterskolerne forlader deres skoleophold før tid. På nogle af skolerne er frafaldet oppe på hele 25 %. Projektet har derfor fokus på metoder til arbejdet med de sårbare og frafaldstruede elever.

### 2. Teoretisk baggrund og udgangspunkt

Projektet tager afsæt i analyse samt anbefalinger i rapporten: "Sårbare unge på efterskole" (Vilhelmsen, Anette; Højmark Jensen, Ulla (2009): Elisabeth Berg, Sdr. Næså Fri- og Efterskole), der peger på, at mødet med sårbare elever kræver *"...at det måske i højere grad er de enkelte efterskoler og deres rummelighed og ikke de sårbare unge, der skal i fokus"* (ibid.: side 27). I rapporten peges der endvidere på, at det er i de professionelle kollegiale lærerteams den enkelte lærer kan støttes i sin refleksion og derved kan undgå at gøre de fælles udfordringer til den enkeltes eget ansvar. Der er derfor behov for, at ledelsen på efterskolerne prioriterer og koordinerer *"...efteruddannelse til lærere, både i forhold til udvikling af redskaber, til samtaler med eleverne og til udvikling af forståelsen af egen rolle og relationen til sårbare elever"* (ibid.: side 9).

Projektet er inspireret af Dansk Clearinghouse, DPU rapport 2008 vedrørende sammenhængen mellem lærerkompetencer og elevers læring, hvor blandt andet lærerens relationskompetence fremhæves som værende af væsentlig betydning for elevernes læring *"Lærere, der formår at indgå i*

*relationer med elever på en ligeværdig, venlig og god måde, har langt bedre indlæringsresultater. Det er der nu evidens for.*" (Nordenbo, S.E.; Søgaard Larsen, M.; Tiftikci, N.; Wendt, R.E.; Østergaard, S. (2008): Lærerkompetencer og elevers læring i førskole og skole - Et systematisk review udført for Kunnskapsdepartementet, Oslo. I: *Evidensbasen*. København: Dansk Clearinghouse for Uddannelsesforskning, DPU, Aarhus Universitet).

Til at underbygge projektet anvendes **blandt andet** "*Selvet i pædagogikken - selvpsykologien til en moderne dannelsepædagogik*" (Tønnesvang, Jan (2002): Forlaget Klim), og antologien "*Fantastiske forbindelser - Relationer i undervisning og læringssamvær*" (Kristensen, Rene (red.) (2006): Forlaget Dafolo). "*Når klokken ringer ud - opgør med industrisamfundets skole*" (Steen Hildebrandt og Per Fibæk Laursen (2009), Gyldendal Public, København).

Derudover anvendes teorier om anerkendende kommunikation og betydningen af kollegial intervention.

### **3. Målgruppe**

Medarbejdergrupper på almene efterskoler og specialefterskoler, der arbejder med differentierede elevgrupper, herunder sårbare og frafaldstruede unge, og som ønsker metoder til kvalitativt at arbejde i teams med denne elevgruppes behov samt udvikling af egne relationskompetencer.

## **4. Projektets/forløbets mål og aktiviteter**

### **4.1 Mål**

At de deltagende efterskoler, lærere og øvrige medarbejdergrupper styrker og videreudvikler kompetencer til

- at erkende og anerkende elevens og elevernes læringsbehov
- at anvende anerkendende kommunikation i relationer til elever, elevers netværk og kollegaer
- at tage vare på egne behov og integritet i pædagogiske og sociale relationer til gavn for den enkelte medarbejder, for skolens samlede elevgruppe, men i særdeleshed til gavn for sårbare og frafaldstruede elever.

Målene tænkes nået ved, at den enkelte efterskole og de involverede medarbejdere udvikler metoder til selvrefleksion og samtidig får udviklet relevante professionelle relationelle kompetencer i relation til eleverne og kolleger.

### **4.2 Temaer og aktiviteter i projektet**

I projektet vil der blive arbejdet med følgende temaer, der afprøves og udvikles i praksis:

- Relationspædagogik
- Kontakt, kontrakt og empatisk spejling
- Aktiv lytning og den anerkendende samtale
- Konflikts væsen samt metoder til håndtering af den
- Opmærksomhed på egen fag-personlighed

- Den selvpsykologiske analysemodel for elevers tilværelsestolkning og betydning af lærerens, lærerteamets og andre ressourcepersoners samspil i forhold hertil
- Metoder til refleksion over egen praksis

Alle temaer behandles dels på modulseminarer, dels i selvstyrende studiegrupper med udgangspunkt i de aktuelle problemstillinger/udfordringer, som lærere og medarbejdere står i og den differentierede elevgruppe, herunder sårbare og frafaldstruede unge, der kommer på efterskolerne.

Der vil blive arbejdet med erfaringsudveksling, teoretiske refleksioner og praktiske øvelser.

### 5. Forventet effekt af projektet på de involverede skoler

Effekten af projektet er relateret til kompetenceudvikling af lærerkollegiet på baggrund af anbefalinger og ønsker i rapporten: "*Sårbare unge på efterskole*" (Vilhelmsen, Anette; Højmark Jensen, Ulla (2009): Elisabeth Berg, Sdr. Nærrå Fri- og Efterskole):

- Øget **viden** om sårbare elever, viden om handlinger og redskaber til gode samtaler og til at få kontaktgrupper til at fungere (s. 20)
- Større **åbenhed** i lærergruppen (s. 20)
- Samarbejdsrelationer i forhold til at kunne sætte **grænser** for lærerrollen (s. 21)
- En **stærkelse** af lærerkollegiet og af det lærerprofessionelle arbejde (s. 21)
- **Inspiration** til skolernes videre arbejde med handleplaner og lokale indsatser (s. 10)
- **Øget fastholdelse** af elever og lærere gennem forbedrede relationer i undervisning og læringssamvær (s. 9).
- **Mindre udbrændthed** blandt engagerede kolleger

Derudover forventes en effekt af projektet på:

- Anerkendelse og fokus på relationsarbejde og relationers betydning i hverdagen for den samlede medarbejdergruppe
- Videreudvikling af evalueringskultur på efterskolen
- At eleverne bliver socialt styrket til livet efter efterskolen.

### 6. Evaluering

Den enkelte deltager og de selvstyrende teams arbejder med portfolio gennem projektet, så arbejdet kan fastholdes og dokumenteres. Materialet danner udgangspunkt for fremtidige fokuspunkter *generelt* i det relationelle arbejde på efterskolerne og *specifikt* i forhold til arbejdet med gruppen af sårbare og frafaldstruede unge.

Det fælles Kick off-seminar evalueres gennem et evalueringsskema og de efterfølgende seminarer evalueres mundtligt og skriftligt, bl.a. gennem erfaringsindsamling og fokusgruppe interview med udvalgte medarbejdere fra de involverede efterskoler.

Evalueringen har med henblik på mulighederne for videngenerering fokus på deltagernes læring og betingelserne herfor, håndtering af relationelle

udfordringer og projektets effekt på og konsekvenser for deltagernes daglige arbejde.

## 7. Formidling og videndeling:

Formidlingen af projektets resultater sker to-delt:

- *Internt* på den enkelte efterskole; i lærer-/medarbejderkollegiet og til samarbejdspartnere som forældre samt skolernes bestyrelser knyttet til den enkelte efterskole og det elevgrundlag, som skolen har.
- *Eksternt* gennem artikel i "Efterskolebladet" og Foreningens Nyhedsbrev samt relevant materiale på Efterskoleforeningens hjemmeside. **www.efterskoleforeningen.dk** Formålet er, at andre efterskoler, der ikke har deltaget i projektet, kan lade sig inspirere.

## 8. Projektdeltagelse

Efterskoler kan deltage i projektet med minimum 3 medarbejdere eller evt. med hele medarbejdergruppen såfremt der er plads.

Ansøgning om deltagelse i projektet findes på Efterskoleforeningens hjemmeside **www.efterskoleforeningen.dk/projekter** under pkt. 8 og sendes til foreningen senest d. 1. april 2010.

De deltagende skoler/personalegrupper udvælges ud fra følgende kriterier:

- Spredning skoletyper
- Elevsammensætning
- Geografisk spredning
- Interesse for at arbejde i netværk og udvikle nye netværk - tradition for og mulighed for

Ansøgningerne behandles umiddelbart efter 1. april 2010 og det forventes at skolerne kan få svar senest d. 19. april 2010.

## 9. Organisation af projektet

Projektet varetages administrativt af University College Sjælland, Center for Videreuddannelse.

Projektet er organiseret i en **projektgruppe**. Gruppen består af projektleder og proceskonsulenter fra University College Sjælland samt udvalgte repræsentanter for de deltagende efterskoler.

I direkte relation til projektet nedsættes en **Følgegruppe**. Gruppen består af projektleder, Anette Ingemansen (repræsentant for Efterskoleforeningen) og Bente Lund Larsen (repræsentant for Frie skolers Lærerforening), udvalgte skoleledere samt evt. forsker(e). Følgegruppen mødes halvårligt.

## 10. Tidsplan og milepæle for projektet/forløbet

Projektet omfatter 5 moduler og mellemliggende praksisperioder.

Det er vanskeligt at sætte præcis tid på, hvad det kræver af de enkelte deltagere og skoler at indgå i forløbet, men et slag på tasken er: 30 timer til deltagelse i modulerne + 40 timer til individuelt arbejde i studiegrupper samt forberedelse/refleksion - i alt 70 arbejdstimer.

- Modul 1:** Er et Kick-off seminar, der er fælles for alle projektets deltagere. Det placeres centralt i landet og afholdes i efteråret 2010
- Modul 2:** Ligger i kvartal 4 (feks. 1 dag i november mdr.) 2010
- Modul 3:** Ligger i kvartal 1 2011 (feks. 1 dag i marts mdr.) 2011
- Modul 4:** Ligger i kvartal 2 2011 (feks. 1 dag i maj mdr.)
- Modul 5:** Ligger i kvartal 2 eller 3 2011 (1 dag i juni el. september)

I detailplanlægningen af det samlede forløb, vil blive inddraget repræsentanter fra efterskolerne.

Forløbet veksler mellem de 5 moduler og praksisperioder, hvor studiegrupper arbejder med opgaver i relation til egen og fælles praksis.

Indledes med **fælles Kick off-opstartsmodul** Igangsætning med efterfølgende moduler. Disse **moduler veksler med praksisperioder**, hvor **studiegrupperne** arbejder med opgaver i relation til egen fælles praksis.

**Modulerne** varetages af proceskonsulenter, som står for oplæg og øvelser, der bringer deltagernes egne erfaringer i spil. Endvidere bidrager proceskonsulenterne med erfaringsopsamling og den afrundende evaluering. Modulerne er handlingsorienterede og bygger videre på den **løbende dialog** fra studiegruppernes arbejde i praksisperioderne, bl.a. med inddragelse af reflekterende teammetoder.

**Praksisperioderne** er organiseret omkring studiegruppernes arbejde med temaer og aktiviteter i projektet. I praksisperioderne indgår mulighed for konsulentstøtte via virtuel vejledning. Studiegrupperne kan sammensættes af deltagere på samme efterskole, og på tværs af efterskoler, og arbejdet baserer sig på princippet **arbejdende studiegrupper**. Studiegrupperne er selvstyrende og ansvarlige for mødeledelse, referent, dagsorden, mødeindkaldelse, virtuel kommunikation til de tilknyttede proceskonsulenter og tager selv de nødvendige initiativer.

Studiegruppernes arbejde dokumenteres gennem **portfolie**, der både indeholder grupperelaterede og individuelle refleksioner over arbejdet med projektets temaer.

## 11. Økonomi i projektet

Efterskoleforeningen har fået kompetenceudviklingsmidler til projektet. Udgiften til undervisere, oplægsholdere, formidling og evaluering er således finansieret heraf.

Skolerne skal selv afholde udgiften til lærertimer, transport og evt. til opholdsudgifter i forbindelse med de enkelte moduler.

## **12. Leverandører**

University College Sjælland, Campus Slagelse, Ernæring og Sundhed Ankerhus er ansvarlig for det faglige indhold i projektet, herunder tilrettelæggelse af seminarer, dialogmøder og proceskonsulentstøtte til de selvstyrende studiegrupper.

University College Sjælland, Center for Videreuddannelse er ansvarlig for projektets administrative og økonomiske del samt ansvarlig i relation til Efterskoleforeningen.

### **Kontaktperson(er) og kontaktdata:**

- Souschef Anette Ingemansen, Efterskoleforeningen.  
Mail: [ai@efterskoleforeningen.dk](mailto:ai@efterskoleforeningen.dk), Tlf.: 33 17 95 81
- Konsulent cand.mag. Helle Storm i Center for Videreuddannelse,  
University College Sjælland  
Mail: [hst@ucsj.dk](mailto:hst@ucsj.dk), Tlf.: 57 89 40 47